

Türkiye’de Girişimcilik İle İşsizlik Arasındaki Nedensellik İlişkisi*

ÖZ

Ekonomilerde yeni ticari işletmelerin faaliyete geçmesi ekonomik aktivite düzeyi üzerinde etkili olmaktadır. Girişimcilik faaliyetleri sonucunda oluşan yeni pazarlar hem toplam çıktıyı artırmakta hem de işgücüne yönelik talebi artırmaktadır. Böylelikle bu faaliyetler yeni istihdam alanları yaratarak işsizlik sorununun çözümünde bir alternatif olabilmektedir. Bu amaçla çalışmada Türkiye’deki girişimcilik faaliyetleri ile işsizlik oranı arasındaki nedensellik ilişkisi araştırılmaktadır. 2010-2017 dönemine ait aylık zaman serilerinin kullanıldığı çalışmada temel değişken olarak ele alınan işsizlik oranı yanında, sanayi üretim endeksi ve ticari krediler gibi kontrol değişkenlerine de yer verilmiştir. Girişimcilik faaliyetleri olarak söz konusu dönemde açılan yeni şirket sayısı ele alınmıştır. İşsizlik oranı, sanayi üretim endeksi, ticari krediler ve yeni açılan işyeri sayısı değişkenlerine ilişkin aylık zaman serileri arasındaki nedensellik ilişkisi Toda-Yamamoto nedensellik analizi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular; işsizlik oranı ve sanayi üretim endeksinden yeni açılan şirket sayısına doğru tek yönlü bir nedensellik, ticari krediler ile yeni açılan şirket sayısı arasında ise çift yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, İşsizlik, Toda-Yamamoto Nedensellik Analizi.

The Relationship Between Entrepreneurship and Unemployment in Turkey

ÖZ

In economies, the starting of new commercial enterprises has an impact on economic activity. New markets emerging as a result of entrepreneurial activities increase both total output and labour demand. In this study, the factors that are effective in the establishment of newly opened commercial enterprises are investigated. Thus, these activities can be an alternative to the problem of unemployment by creating new employment areas. This study is aimed to investigate the causal relationship between entrepreneurial activity and unemployment rate in Turkey. Other than to the unemployment rate, which is considered as the main variable in the study of the monthly time series for the period 2010-2017, control variables such as industrial production index and commercial loans are also included. Entrepreneurial activities are represented by number of new established businesses. The causality relationship between the monthly time series for the variables of unemployment rate, industrial production index, commercial loans and number of new established businesses is tested by Toda-Yamamoto causality analysis. Empirical results show that there is an unidirectional causality from unemployment rate and industrial production index to number of new established businesses, there is a bidirectional causality between the number of new established businesses and total commercial loans.

Keywords: Entrepreneurship, Unemployment, Toda-Yamamoto Causality Test.

Hakan ÇETİNTAŞ¹

İbrahim Murat BİCİL²

Kumru TÜRKÖZ³

¹ Prof. Dr. Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Bişkek-Kırgızistan, cetintash@yahoo.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Balıkesir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Balıkesir-Türkiye, muratbicil@balikesir.edu.tr

³ Arş. Gör., Balıkesir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Balıkesir-Türkiye, kumru.turkoz@balikesir.edu.tr

* Bu çalışma 10-12 Mayıs 2018 tarihleri arasında Bişkek’de gerçekleştirilen 9. Uluslararası Girişimcilik Kongresinde sunulan bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.

1. GİRİŞ

Küreselleşme ile birlikte sosyal, ekonomik ve politik alanda yaşanan pek çok yapısal dönüşüm işgücü piyasalarını da yeniden şekillenmeye zorlamıştır. Küreselleşmenin etkisiyle ülkeler arasında hızla yayılan dönüşümler yalnızca teknolojik ilerleme, bilgi birikimi gibi olumlu alanlarda değil; ekonomik krizler, kur savaşları gibi olumsuz gelişmelerde de kendini göstermiştir. Böylelikle küresel krizde deneyimlendiği gibi gelişmiş bir ülkede meydana gelen bir krize karşı gelişmekte olan ülkeler daha kırılgan bir hal almaya başlamışlardır. Krizlerin etkisiyle ortaya çıkan yüksek işsizlik oranları ise ülkeleri işgücü piyasalarına karşı farklı önlemler almaya zorlamıştır. Bu kapsamda bu önlemlerden yalnızca bir tanesi olarak “girişimcilik” kavramının önemi ve işlevi belirgin bir şekilde artmaya başlamıştır.

Girişimcilik faaliyetleri ile özellikle azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ekonomik aktiviteler canlandırılarak yeni istihdam alanları yaratılmaktadır. Ancak artan rekabet olgusu söz konusu faaliyetlerin sürdürülebilir olması hususunda sınırlayıcı bir faktör olmaktadır. Oysaki işsizlik oranlarının sürekli bir şekilde düşme eğilimi gösterebilmesi için yaratılan istihdamın kalıcı nitelikte olması ve yeni açılan işletmelerin rekabet ortamında ayakta kalabilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda kamu otoritelerinin piyasaya yeni girecek olan girişimcileri rekabet ortamının olumsuz etkilerinden koruyarak, katma değeri yüksek ürünler üretmeleri, verimliliği artırmaları ve kalıcı istihdam yaratmaları hususunda desteklemeleri son derece önemli bir husus olarak görünmektedir.

Türkiye’de yıllar itibarıyla özellikle genç ve kadın işsizlik oranları yüksek seviyelerde seyretmekte ve düşme eğilimi göstermemektedir. Uygulanan politikaların hedeflenen istihdamı yaratamıyor olması ve işsizlik oranlarının düşmüyor olması ülkenin istihdam politikalarının sürekli olarak yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu kapsamda önemi artan girişimcilik faaliyetlerinin işsizliğe alternatif bir çözüm yaratıp yaratamayacağı da son dönemin tartışmalı konuları arasında yer almaktadır. Bu çalışmada istihdam politikalarında aktif bir yere sahip olan girişimcilik kavramı ile işsizlik oranları, sanayi üretim endeksi ve ticari krediler arasındaki nedensellik ilişkisi araştırılmaktadır. Bu amaçla çalışmanın ikinci bölümünde girişimcilik kavramı literatürdeki teoriler çerçevesinde ele alınmış, üçüncü bölümde yabancı ve yerli literatüre yer verilmiş, dördüncü bölümde ise çalışmada kullanılacak ekonometrik model ve veri seti tanıtılmıştır. Beşinci bölümde Toda-Yamamoto nedensellik analizi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verildikten sonra, son olarak elde edilen bulgulara dayalı genel değerlendirmelerde bulunulmuştur.

2. GİRİŞİMCİLİK VE İSTİHDAM: TEORİK ÇERÇEVE

Girişimci ve girişimcilik terimleri birçok insanın ortak kelime hazinelerinden birini oluşturmakta ve konu antropoloji, tarih, psikoloji sosyoloji ve ekonomi gibi farklı disiplinlerden gelen akademisyenlerin araştırma gündemlerinde önemli bir yere sahip olmaktadır (Hebert ve Link, 1989: 39). Burnett (2000)’e göre girişimcilik teorisi tarihinde sosyal bilimlerdeki birçok bilim adamı bu soyut düşünceyi kavramsallaştırmak amacıyla çok sayıda yorum ve tanım yapmıştır. Tarihsel süreç içerisinde girişimciliği bazı yazarlar belirsizlik taşıyan işlevlerle, bazıları üretken kaynakların koordinasyonu ile bir kısmı yeniliklerin girişiyle ve diğerleri de sermaye tedariki ile tanımlamışlardır. Burnett (2000) zamanla teoride belirli temalar yeniden ön plana çıkmış olsa dahi herkesin kabul ettiği ya da her ekonomide uygulanabilir tek bir girişimcilik tanımının bulunmadığını belirtmektedir. Bugün girişimcilik figürünün tanımlanması ve girişimcilik fonksiyonunun doğası üzerine daha az uzlaşının olduğu başka bir ekonomik analiz alanı bulunmamaktadır (Rocha, 2012: 3).

Girişimcilik kelimesi “üstlenmek” anlamına gelen Fransızca “entreprendre” kelimesinden türetilmiştir. Bu tanım dünyanın ekonomik yapısındaki değişmelerle birlikte zaman içerisinde değişikliğe uğramıştır. Belirli mesleklerle ilişkili olarak kullanıldığı ortaçağın başlangıcından günümüze kadar girişimci kavramı meslekten daha ziyade kişi ile ilişkili kavramları içerecek şekilde geliştirilip, genişletilmiştir (Hassan, 2013:4431). Her ne kadar 18 yy.’da girişimcinin ekonomik olaylardaki rolüne ilişkin Richard Cantillon tarafından bir tanımlama yapılmış olsa da girişimci 19.yy’a kadar akademik düzeydeki ekonomik tartışmalarından tamamen dışlanmıştır. Bununla birlikte 20. yy’ın başlarına doğru, bu figür yeniden ekonomik teoride kendine yer bulmuş ve ekonomistler girişimcilik olgusuna farklı açılardan bakmaya başlamıştır (Rocha, 2012: 3).

Girişimci terimini ilk defa kullanan ve yine girişimcinin ekonomik teorideki rolünü ilk fark eden 18. yy başlarında Cantillon olmuştur (Wennekers ve Thurik, 1999:31). Cantillon piyasadaki arz ve talep arasındaki dengesizliklerin, daha ucuza alıp daha yüksek fiyattan satış yapma fırsatı sunduğunu ve bu türden bir arbitrajın ise rekabetçi bir

piyasayı dengeye getireceğini fark etmiştir (Rocha, 2012:4). Cantillon toprak sahipleri, girişimciler ve çalışanlar olmak üzere üç ekonomik birimin tanımını yapmıştır. (Wennekers ve Thurik, 1999:31). Cantillon’a göre “Girişimci; işe ilişkin öngörülerinin de yardımıyla özellikle belirsizliklerin bulunduğu durumlarda kâr yapabilmek için değiş tokuş yapan kimsedir”. Cantillon girişimciliğin kökeninin kusursuz öngörü eksikliğinde yattığını kabul etmektedir. Bireyler geleceği ve onun ekonomik yaşam üzerindeki etkisini bilemezler. Bununla birlikte Cantillon bu öngörü eksikliğini piyasa sisteminin bir kusuru olarak görmez, bunun yerine beşeri koşulun bir parçası olarak kabul eder. Belirsizlik günlük yaşamın yaygın bir olgusudur ve ekonomik kararlarında onunla sürekli meşgul olan kimseler girişimcidirler (Hebert ve Link, 1989:43).

Ekonomi literatüründe girişimci için an az 12 farklı rol tanımı bulunmaktadır: 1-Girişimci belirsizlikle ilişkili riski alan kişidir. 2- Girişimci finansal sermaye arz eden kişidir. 3- Girişimci bir karar alıcıdır. 4- Girişimci bir endüstri lideridir. 5- Girişimci bir yönetici ve denetçidir. 6- Girişimci ekonomik kaynakların düzenleyicisi ve koordinatörüdür. 7- Girişimci işletmenin sahibidir. 8- Girişimci üretim faktörlerinin işverenidir. 9- Girişimci bir arbitrajcıdır. 10- Girişimci bir yüklenicidir. 11- Girişimci kaynakların alternatif kullanım arasındaki dağıtıcısıdır. 12- Girişimci yeni bir işletme kuran kişidir. Girişimcilik teorileri hem statik hem de dinamik olabilir. Yalnızca dinamik teoriler işlevsel bir anlama sahiptir. Statik bir dünyada ne değişim ne de belirsizlik vardır. Sadece dinamik dünyada girişimci sağlam bir oyuncu haline gelir. Bu kapsamda 1,3,4,5,7,10,11,12 ve 13 numaralı tanımlarda girişimci için dinamik bir rol biçilmektedir. (Hebert ve Link, 1989: 41, Wennekers ve Thurik, 1999:31).

Konunun statik kavramları dışlandığında, teorilerinin gruplandırılması her birinin kökeni Cantillon’a kadar uzanan üç temel entelektüel gelenek içinde toplanabilir: Birincisi Von Thünen, Schumpeter ve Baumol’un içerisinde yer aldığı Alman Geleneğidir. İkincisi Marshall, Knight ve Schultz’un bulunduğu Şikago ya da Neoklasik gelenek, üçüncüsü ise Menger, Von Mises ve Kirzner’in yer aldığı Avusturya geleneğidir (Hebert ve Link, 1989: 41, Wennekers ve Thurik, 1999:31). Bu gelenekler genel bir dili ve mirası paylaşmakla birlikte her biri girişimcinin farklı fonksiyonel yönlerine vurgu yapmaktadır. Stil ve vurgulardaki farklılıkları temsil edecek şekilde bunları aşağıdaki gibi kısaca özetlemek mümkündür: Neoklasikler girişimcinin piyasalardaki dengeleyici rolüne vurgu yaparken, Avusturya geleneği kâr fırsatlarının yakalanması ve rekabeti ön plana çıkartmaktadır (Wennekers ve Thurik, 1999:31). Kirzner (1973)’e göre girişimci piyasadaki her türlü kâr fırsatını değerlendirebilen ve ekonomiyi dengeye yönelten bir yapıdır. Schumpeter (1950)’e göre ise girişimci; ekonomik dengeyi bozan ve her türlü yeniliği piyasaya süren bir sistemdir. Yani Schumpeter girişimciliği yenilik ile ilişkilendirirken, Kirzner teorisini arbitraj üzerine oturtmaktadır.

Bugün girişimciliğin dinamik ekonomik sistemlerin vazgeçilmez bir unsuru olduğu ve iş fırsatları peşinde koşan bireylerin, ekonomik dinamizmi artırmak ve devamlı kılabilmek için zorunlu olduğu yaygın olan bir görüştür (Bosma, 2013:145). Girişimcilik özellikle; yenilikçilik, yeni işletmelerin doğması, büyümesi ve yeni iş alanları yaratmaları bakımından oldukça önemlidir (Coulter, 2001:11). Bununla birlikte girişim yaratma süreci farklı biçimler alabilmektedir. Tarihsel, kültürel, ekonomik, sosyolojik ve demografik faktörler dünya genelinde çok farklılık gösteren girişim yaratma özelliklerine yol açmaktadır (Bosma, 2013: 145). Gelişmiş ülkelerde bu faaliyetlerin ortaya çıkmasında pazar mekanizmaları belirleyici iken, gelişmekte olan ülkelerde hükümet politikalarının belirlediği ekonomik güdüler ön plana çıkmaktadır (Naffziger, 1995:32).

Girişimciliğin, refah yaratma ve sosyal adaletin önemli bir bileşeni olduğu gerçeği de bugün tüm dünyada kabul görmektedir. Girişimcilik yeni işlerin oluşumuna, yenilikçiliğe, üretkenlik ve büyümeye katkı sağlayarak birçok ekonomik yarar oluşturmaktadır (Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018:9). Ayrıca yeni düşüncelerin uygulanması, yeni endüstrilerin doğması ve yeni teknolojileri kullanan sektörlerde verimliliği artırması dolayısıyla ekonomik büyümeyi hızlandırmaktadır (Önce ve diğ., 2014:3). Bu sebeple düşük faizli krediler, mevcut ve yeni işletmeler için vergi oranlarında düzenlemeler, etkin mali piyasaların geliştirilmesi ve piyasaya giriş engellerinin hafifletilmesi gibi destek mekanizmaları aracılığıyla girişimci sayısını artırmak ekonomik büyüme açısından gereklidir. Girişimciliğin teşvik edildiği ülkelerde, yatırımların yoğunlaştığı, bunun sonucu olarak da işsizliğin daha düşük oranda seyrettiği gözlenmektedir (Küçükaltan, 2009: 23).

Türkiye’de de istihdam sorunlarının çözümünde girişimcilik faaliyetleri gerek destek mekanizmalarıyla gerekse de eylem planları yardımıyla yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır. Bu faaliyetler tek başına işsizlik oranlarının düşürülmesinde yeterli olmasa da devletin istihdam yaratma üzerindeki yükünü azaltarak genel istihdam hacminin artmasına zemin hazırlamaktadır.

Tablo I. Türkiye’de Açılan-Kapanan Şirket Sayıları ve İşsizlik Oranları.

Yıllar	Açılan Şirket Sayısı (Bin)	Kapanan Şirket Sayısı (Bin)	Net Şirket Sayısı (Bin) Sayısı	Net Şirket Sayısı Artış Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)
2010	51971	13442	38529	16	11.2
2011	54442	14991	39451	2	9.2
2012	39755	16063	23692	-40	8.4
2013	49943	17400	32543	37	9.1
2014	58716	15822	42894	32	10.0
2015	67622	13701	53921	26	10.3
2016	64481	12328	52153	-3	10.9
2017	73783	14701	59082	13	10.9

Kaynak: TOBB Kurulan/Kapanan Şirket İstatistikleri, 2010-2017

Genel olarak girişimcilik faaliyetlerinin arttığı ekonomilerde işsizlik oranlarının düşme eğilimi göstermesi beklenmektedir. Tablo-I’de bakıldığında ülkede faaliyet gösteren net işletme sayısının özellikle 2013 yılından sonra sürekli olarak artmakta olduğu buna karşılık işsizlik oranlarının ise düşme eğilimi göstermediği ancak artmadığı da dikkat çekmektedir. Bu kapsamda ülkedeki girişimcilik faaliyetlerinin artan nüfusun etkisiyle sürekli olarak yenisi eklenen işsizlere yeni iş sahaları yaratarak işsizlik oranlarını aynı düzeyde kalmaya zorladığı söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında işsizlik oranlarındaki bu istikrar girişimcilik faaliyetleri ile ilişkilendirildiğinde karamsar bir tablo yaratmamaktadır. Ancak burada ihtiyaç duyulan nokta söz konusu faaliyetler ile işsizlik oranları arasındaki nedensellik ilişkisinin belirlenmesidir. Çünkü “işsizlik oranları yükseldiği için mi bireyler kendi işlerini kurma eğilimine gitmekte yoksa içgüdüsel olarak girişimcilik ruhu ile bu faaliyete atılanlar sebebiyle mi işsizlik oranları baskılanmaktadır?” soruları bu faaliyetlerin teşvik edilmesinde ve yaygınlaştırılmasında belirleyici olmaktadır.

3. İŞSİZLİK VE GİRİŞİMCİLİK ARASINDAKİ BAĞLANTI

İşsizlik ve girişimcilik arasındaki bağlantı uzun süredir ilgi çekici ve tartışmalı konulardan biri olarak görülmektedir. Thurik ve diğ. (2008) bu bağlantının düşük ücret beklentisi ve işsizlik ile karşı karşıya olan bireylerin, uygun bir alternatif olarak kendi hesabına çalışmaya yöneleceğini ileri süren Oxenfeldt’e kadar uzandığını belirtmektedir. Onlara göre bu görüş, Knight’ın bireylerin işsizlik, kendi hesabına çalışma ve ücretli çalışma gibi üç farklı durum arasındaki kararının bir uzantısı ve kendi hesabına çalışma ve işsizlik arasındaki pozitif ilişkinin bir öngörüsüdür.

Girişimcilik faaliyetlerindeki bir artış neden ekonomik büyümeyi dolayısıyla işsizliği etkilemelidir? Bu sorunun cevabı “Gibrat’ın Yasası” üzerine oluşan literatür yardımıyla cevaplandırılmaya çalışılmaktadır. Gibrat’ın Yasası; firma büyümesinin firmanın büyüklüğünden bağımsız olduğunu ileri sürmektedir. Bu yasa, istihdamın büyük firmalardan küçük firmalara kaydırılmasının, her iki firma tipinin büyüme oranlarının benzeşmesi nedeniyle toplam istihdam üzerinde bir etkisinin olmayacağını ileri sürmektedir. Diğer bir ifadeyle yasaya göre; bir ekonominin küçük işletmelerden oluşan bir yapıya dönüştürülmesinin, toplam istihdam üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, irili ufaklı geniş bir yelpazeyi kapsayan firma büyüklükleri için, Gibrat’ın yasının geçerli olmadığına yönelik ampirik literatürde güçlü ve sistematik kanıtların bulunduğu ileri sürülmektedir (Thurik ve diğ., 2008; Baptista ve Thurik, 2007; Ghavidel ve diğ., 2011). Ampirik çalışmalardan elde edilen bu bulgu, her ne kadar ülkeden ülkeye, araştırılan döneme, endüstriye ve kullanılan metodolojiye göre farklılaşsa da müteakip her çalışmada doğrulanmıştır. Bu çalışmalardan elde edilen bulgular, küçük ve genç firmaların (daha yüksek çıkma olasılıkları dikkate alınarak bir düzeltme yapıldığında dahi) istihdam yaratma açısından daha büyük ve eski olan benzerlerini geride bıraktıkları iddiasını güçlü bir şekilde desteklemektedir (Thurik ve diğ., 2008: 676).

Girişimcilik ve girişimciliğin belirleyicilerine ilişkin çalışmalar ekonomi, sosyoloji ve psikoloji gibi bu olgunun çok boyutlu doğasını yansıtan farklı disiplinlerin temelleri üzerine kurulmuştur. Ekonomik teori açısından, neoklasik mikroekonomik araçlar kendi hesabına çalışma kararının araştırılmasında önemli bir çerçeve sunar. Meslek secim teorisi olarak bilinen teori, bu kararı etkileyen faktörlerin bir kısmının tanımlanmasında da oldukça kullanışlıdır. Meslek secim teorisi; bireylerin bir firma kurma ve girişimci olma kararına odaklanan çok sayıda çalış-

manın da temelini oluşturmaktadır (Baptista ve Thurik, 2007; Thurik ve diğ., 2008). Bu teoriye göre girişim(c)i ücretli çalışmanın bir alternatifi ve profesyonel bir faaliyet biçimidir. Belirli bir kişi girişimci ya da çalışan olma kararını verirken, rasyonel davranır ve tercih edilen faaliyet biçiminden elde ettiği kârı maksimize etmeye çalışır. Genel olarak faydasını maksimize etmek için çalışan olmak yerine girişimci olmayı seçer. Bir kişinin ekonomik faaliyet tercihini etkileyebilecek çok sayıda faktör bulunmaktadır. Bununla birlikte model, girişimciliğin en önemli belirleyicisi olarak alınan risk davranışı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Çünkü risk alma eğilimindeki bireyler, daha az kâr beklentisi içinde bulduklarında dahi ticari faaliyette bulunma eğilimi gösterirken, riskten kaçınan bireyler için aynı durum geçerli değildir (Gawel, 2010: 60).

Mesleki secim teorisi girişimciliği, işsizlik ve kendi hesabına çalışma ya da ücretli çalışma arasında rasyonel bireysel bir tercih olarak görürken, ampirik çalışmalardan elde edilen bulgular çerçevesinde girişimcilik ve işsizlik ilişkisine yönelik bazı hipotezler de ortaya atılmıştır. Bu hipotezlerden ilki; mesleki secim teorisi çerçevesinde açıklanan resesyona dayalı itme hipotezidir (Hipotez literatürde işsizliği itme etkisi, mülteci etkisi, ümitsizlik etkisi, tüccar etkisi tanımlamalarıyla da ifade edilmektedir). Bu hipotez bireylerin işgücü piyasasındaki olumsuz durumlardaki (örneğin işin kaybedilmesi, yeni bir iş bulma imkânının olmaması ya da mevcut işten elde edilen tatminsizlik gibi durumlarda) negatif faktörlerin bireyleri girişimci olmaya iteceğini varsaymaktadır (Gawel, 2010: 61). Diğer bir ifadeyle; artan işsizlik oranları, bir yandan tatmin edici bir gelir etme ve kazançlı iş bulma fırsatlarını azaltırken, diğer taraftan yeni bir iş kurmanın fırsat maliyetini azaltarak girişimlerin sayısında bir artışa neden olacaktır (Verheul ve diğ., 2006; Thurik ve diğ., 2008; Dilanchiev, 2014). İşsiz olan kişinin çalıştığı anda elde etmeyi beklediği gelir, girişimcilikten beklediği gelirin altına düştüğünde iş aramayı bırakıp girişimci olmaya karar verecektir. Dolayısıyla, belirli bir kişi ne kadar süre işsiz kalırsa girişimci olma olasılığı da o kadar artacaktır. Çünkü bir işe girildiğinde elde edilecek ücret beklentisi, kendi işini kurma maliyetleri ile karşılaştırıldığında azalacaktır (Gawel, 2010: 61).

Bununla birlikte bu hipoteze yönelik önemli itirazlar da bulunmaktadır. İşsiz olan bir kişi yeni bir işletme kurmak ve bunu sürdürebilmek için yeterli beşeri sermaye ve girişimcilik donanımına sahip olmayabilir. Bu ise daha yüksek işsizliğin daha düşük bir girişimcilik düzeyi ile ilişkili olabileceğini önermektedir (Verheul ve diğ., 2006; Payne ve Mervar, 2017; Thurik ve diğ., 2008; Baptista ve Thurik, 2007).

Teorik görüş açısından bir girişimin beşeri ve finansal sermayesi yeni girişimlerin ardındaki temel etkenleridir. Bazı araştırmaların sonuçları yeni bir firma oluşumunda finansal sınırlamaların girişimcinin beşeri sermayesinden daha az önemli olduğunu göstermektedir. Beşeri sermaye aynı zamanda yeni şirketin varlığını sürdürebilmesinin temel koşullarından birisidir ve ayrıca finansal sermayenin yapısını ve kâr seviyesini de etkilemektedir. Girişimcilik bağlamında beşeri sermaye; genel beşeri sermaye (eğitim ve iş deneyimi gibi) ve girişimciye özgü beşeri sermaye (yönetim becerileri, girişimcilik yetenekleri gibi) şeklinde ikiye ayrılmakta olup, girişimciye özgü beşeri sermaye iş fırsatlarının değerlendirilmesi açısından çok daha önemlidir (Gawel, 2010:61).

Yine yüksek işsizlik oranları girişimcilik olasılığını azaltan, bireysel zenginliğin daha düşük olmasının bir sonucu da olabilir. Son olarak yüksek işsizlik oranları düşük bir ekonomik büyümenin sonucunda ortaya çıkmış olabilir. İşsizlik ekonomik durgunluğun bir sonucu ise, yeni girişimlerin başarısı da sınırlı olacaktır. Böyle bir senaryoda, işletmelerin başarısızlık oranı arttıkça, girişimci bireyler, kendi hesabına çalışmayı terk ederek ücretli istihdama yönelebileceklerdir. Bu durumda işsizlikteki bir atışın girişimciliği azaltma olasılığı da bulunacaktır (Apergis ve Payne, 2016: 1-2). Bu itirazlar nedeniyle aslında işsizlikteki bir artışın girişimcilik çabaları ve kendi hesabına çalışanlar üzerinde olumsuz bir etkisinin olacağı ileri sürülmektedir.

Girişimcilik ve işsizlik ilişkisine yönelik ikinci hipotez refaha dayalı çekme hipotezidir (Schumpeter veya girişimci hipotezi olarak ta isimlendirilmektedir). Çekme hipotezi; potansiyel açıdan kârlı ve cazip iş fırsatlarının bireyleri girişimci olmaya çektiğini, dolayısıyla kişinin ekonomik uyarıcıların pozitif etkilerinin bir sonucu olarak girişimci olduğunu kabul etmektedir (Gawel, 2010:61). Schumpeter hipotezine göre; yeni girişimler yeni istihdam olanakları yaratarak işsizliğin azalmasına neden olacaktır. Yeni firma girişlerinin yalnızca kendileri istihdam fırsatlarına yol açmayacak, aynı zamanda ekonomik büyümeyi artırarak, mevcut firmaların istihdamlarında da bir yükselişe neden olacaktır. Girişimcilik faaliyetlerindeki artışlar bir ülkenin ekonomik performansını farklı biçimlerde etkileyebilir. Girişimciler yeni ürün ve üretim süreçleri geliştirerek ve yeni piyasalara açılarak yenilikler yaratabilir. Kısa dönemde artan girişimcilik seviyesinin yaratıcı yıkım ve daha yüksek rekabet nedeniyle daha yüksek firma çıkışına ve dolayısıyla işsizlikte bir artışa yol açma ihtimali bulunsa da, uzun dönemde rekabet ve öğrenme sürecinin pozitif yayılma etkileri sonucu daha yüksek verimlilik ve daha düşük işsizlikle sonuçlanacaktır (Verheul ve diğ., 2006; Payne ve Mervar, 2017; Thurik ve diğ., 2008).

Bununla birlikte bu hipoteze yönelik itirazlar da bulunmaktadır. Deneyim eksikliği, sınırlı büyüme ve düşük hayatta kalma oranları, yeni girişimlerin çok kısa bir dönemde kapanmasına neden olarak istihdama olan katkısını sınırlayabilir (Dilanchiev, 2014; Thurik ve diğ., 2008; Baptista ve Thurik, 2007; Maric ve diğ., 2010).

Özetle yapılan teorik tartışmalar, girişimcilik ve işsizlik arasındaki ilişkinin belirsiz olduğunu göstermektedir. Bu ilişki pozitif olabileceği gibi negatif de olabilir. Aynı belirsizlik ampirik literatür açısından da geçerlidir. Bazı çalışmalar işsizliğin girişimcilik ile pozitif ilişkili olduğunu ileri sürerken, bazı çalışmalar girişimcilik ile işsizlik arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu savunmaktadır.

4. SEÇİLMİŞ LİTERATÜR

İstihdam olanaklarının artırılması için alternatif olarak ele alınan girişimcilik faaliyetleri ile işsizlik oranları arasındaki ilişkiyi inceleyen uluslararası literatürdeki çalışmalardan bazıları şu şekildedir:

Verheul ve diğ. (2006) çalışmalarında, 1972-2004 döneminde İspanya’da kendi hesabına çalışanlar ile işsizlik arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. VAR analizi sonuçları; işletme mülkiyetinin kalitesindeki artışın, İspanya’nın yakın zamandaki işsizlik oranının azalışında bir katkıda bulunmuş olabileceği sonucuna ulaşmışlardır.

Baptista ve Preto (2007) çalışmalarında; Portekiz’de 1983-2000 döneminde farklı girişimcilik ölçütleri ile işsizlik oranları arasındaki ilişki incelenmiştir. 30 farklı Portekiz bölgesi için iki denklemlilik vektör otoregresyon modelinin kullanıldığı çalışmada, girişimcilik faaliyetlerindeki artışları dikkate almak için kullanılan spesifik ölçüme bakılmaksızın, işsizlik ve girişimcilik arasındaki ilişkinin belirsiz olduğu sonucuna varılmıştır.

Ghavidel (2011) 1995-2007 dönemi için 7 gelişmekte olan ülke ve 23 gelişmiş ve gelişmekte olan OECD ülkesinde girişimcilik oranı ve işsizlik oranı arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için Schumpeter etkisini destekleyen açık kanıtlara ulaşmıştır.

Dujowich (2012) 2000-2009 yılları arasında çeyreklik verileri kullanarak ABD’de 10 sektör için girişimcilik, işsizlik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Ampirik sonuçlar; girişimcilik ve büyüme değişkenlerinin birbirini etkilediğini ve aralarında dinamik bir ilişkinin olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlara göre; işsizlik girişimciliği teşvik ederken, girişimcilik işsizliği azaltmaktadır. Yine büyüme işsizlikte bir azalışa neden olurken, işsizlik büyümeyi teşvik etmektedir.

Payne (2015) çalışmasında; Amerika Birleşik Devletleri için 2000-2014 dönemine ait aylık verileri kullanarak girişimcilik-işsizlik arasındaki ilişki bağlamında ekonomik politika belirsizliğinin rolünü incelemiştir. Serbest meslek oranı, işsizlik oranı, endüstriyel üretim ve ekonomik politika belirsizliği arasındaki nedensel dinamikleri ortaya çıkarmak için Toda-Yamamoto nedensellik analizinin kullanıldığı çalışmada, serbest meslek oranı, endüstriyel üretim ve ekonomik politika belirsizliğinden işsizlik oranına doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğunu göstermiştir.

Apergis ve Payne (2016) çalışmalarında; Amerika Birleşik Devletlerinde işsizlik ve girişimcilik ilişkisini araştırmışlardır. Panel veri analizinin kullanıldığı çalışmada; hem kısa vadede hem de uzun vadede değişkenler arasında çift yönlü bir nedensellik ilişkisi bulunduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca girişimcilik oranı ile kişi başına düşen reel gelir arasında pozitif yönde iki yönlü bir ilişki olduğu da çalışmada ulaşılan bulgular arasında yer almaktadır.

Payne ve Mervar (2017) çalışmalarında; Hırvatistan’da girişimcilik-işsizlik ilişkisini incelemişlerdir. 1998-2016 dönemine ait aylık verilerin kullanıldığı çalışmada; serbest meslek oranı, işsizlik oranı, sanayi üretimi ve krediler arasındaki nedensellik dinamikleri belirlemek amacıyla Toda-Yamamoto nedensellik analizi uygulanmıştır. Çalışmada işsizlik oranındaki bir artışın serbest meslek oranında bir artışa neden olduğu gözlemlenmiş, bu nedenle girişimciliği desteklemek için kredi kullanılabilirliğine özen gösterilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Türkiye’deki girişimcilik-işsizlik ilişkisinin araştırıldığı çalışmalardan bazıları ise şu şekildedir:

Güner ve Korkmaz (2011) çalışmalarında, Türkiye’de istihdamın artırılmasında girişimciliğin rolünü İŞGEM (İş Geliştirme Merkezi)’ler kapsamında bulunan 270 işletmeye yüz yüze anket yöntemi uygulayarak analiz etmeyi amaçlamışlardır. Analiz sonucunda İŞGEM’lerde 270 işletme tarafından sağlanan istihdamın Türkiye’de kurulu işletmelerin sağladığı istihdam ortalamasından iki buçuk kat fazla olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre; İŞGEM’lerin girişimciler için iyi bir destekleme modeli olduğu, bunun için de sayılarının artırılması gerektiği önerilmiştir.

Kum ve Karacaoğlu (2012) çalışmalarında; 1985-2009 döneminde Türkiye’de girişimcilik (serbest meslek) ve işsizlik oranları arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır. FMOLS ve DOLS yöntemleriyle yapılan analizde, işsizliğin artmasının girişimcilik faaliyetlerini azalttığı sonucuna varılmıştır. Analiz sonuçlarına göre; işsizlik oranındaki% 1’lik artış, girişimcilik faaliyetlerini % 1,1 oranında azaltmaktadır.

İslamoğlu, Namal ve Köleoğlu (2014) çalışmalarında; Türkiye’de aktif istihdam politikası aracı olarak girişimcilik programlarının etkinliğini KOSGEB destek programı çerçevesinde ele almışlardır. KOSGEB’in uygulamaya koyduğu “Yeni Girişimcilik Destek Programı”nın, program yararlanıcılarına olan etkilerinin anket yöntemi ile incelendiği çalışmada 2013 yılı itibarıyla 219 kişiye ulaşılmıştır. Katılımcıların aldıkları destek ve eğitimden memnun oldukları ancak sermayesi olmayan girişimcilere başlangıç sermayesi ya da mikro kredi verilerek daha fazla destek sağlanması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Özerkek ve Doğruel (2015) çalışmalarında; Türkiye’de 1970-2013 dönemi için serbest meslek ve işsizlik arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Johansen eşbütünleşme analizi ve vektör hata düzeltme modelinin kullanıldığı çalışmada, değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişki olduğu ve serbest meslek oranından işsizlik oranına doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu gözlemlenmiştir.

Oğuz ve Oğuz (2016) çalışmalarında; Türkiye’de kamu sektöründe girişimciliğin rolünü, rekabet ve istihdam politikalarının etkinliğini teorik bir bakış açısıyla ele almaktadır. Çalışmada devletin işsizlik sorununa kısa vadede çözüm bulmak amacıyla geniş kitlelere iş yaratma ve işgücü piyasasını daha esnek hale getirme önceliklerine yönelmesi eleştirel bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu kapsamda ülkede bireysel girişimciliği ve yenilikçiliği destekleyen politika ve hedefler üretilmediği bunun ise uzun vadede istikrarlı bir büyüme için gerekli koşul olduğu belirtilmiştir.

5. VERİ, YÖNTEM VE BULGULAR

Türkiye’deki girişimcilik faaliyetleri ile işsizlik arasındaki nedensellik ilişkisinin araştırıldığı çalışmada; açılan şirket sayısı (AS), işsizlik oranı (IO), sanayi üretim endeksi (SUE) ve toplam krediler (TK) değişkenlerine ilişkin 2010-Q1 ve 2017-Q10 dönemine ait aylık zaman serileri kullanılmıştır. Analizde kullanılan değişkenlere ait veriler Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Elektronik Veri Dağıtım Sisteminden (TCMB-EVDS) alınmıştır. Toda-Yamamoto nedensellik analizinin kullanıldığı çalışmada; nedensellik testi uygulanmadan önce değişkenler hareketli ortalama yöntemine göre mevsim etkilerinden arındırılmış ve doğal logaritması alınmıştır. Mevsim etkilerinden arındırılmış ve logaritması alınmış zaman serileri açılan şirket sayısı (LNASSA), işsizlik oranı (LNIOA), sanayi üretim endeksi (LNSUESA), toplam krediler (LNTKSA) şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 2. ADF ve Philips Perron (PP) Birim Kök Testi Sonuçları.

Değişken	Düzye (ADF-t İstatistiği)				Birinci Fark (ADF-t İstatistiği)			
	Sabitli	1%	5%	10%	Sabitli	1%	5%	10%
LNASSA	-1.14412	-3.50305	-2.89323	-2.58374	-19.2394	-3.50305	-2.89323	-2.58374
LNIOA	-2.17862	-3.50305	-2.89323	-2.58374	-6.52638	-3.50305	-2.89323	-2.58374
LNSUESA	-1.93907	-3.50388	-2.89359	-2.58393	-13.203	-3.50388	-2.89359	-2.58393
LNTKSA	-3.71673	-3.50224	-2.89288	-2.58355	-3.26956	-3.50473	-2.89396	-2.58413
Değişken	Düzye (PP Test İstatistiği)				Birinci Fark (PP Test İstatistiği)			
Değişken	Sabitli	1%	5%	10%	Sabitli	1%	5%	10%
LNASSA	-2.33196	-3.50224	-2.89288	-2.58355	-20.8463	-3.50305	-2.89323	-2.58374
LNIOA	-1.96011	-3.50224	-2.89288	-2.58355	-6.56226	-3.50305	-2.89323	-2.58374
LNSUESA	-3.36082	-3.50224	-2.89288	-2.58355	-36.7625	-3.50305	-2.89323	-2.58374
LNTKSA	-3.0326	-3.50224	-2.89288	-2.58355	-8.67807	-3.50305	-2.89323	-2.58374

Değişkenlerin entegre derecesini belirlemek için Genişletilmiş Dickey Fuller (Augmented Dickey Fuller- ADF) ve Philips Perron (PP) birim kök testleri uygulanmıştır. Birim kök testi sonuçlarına göre LNASSA, LNIOSA, LNSUESA değişkenleri birinci farklarında durağan iken, LNTKSA değişkeninin düzeyde durağan olduğuna karar verilmiştir. Buna göre LNASSA, LNIOSA, LNSUESA değişkenleri I(1) ve LNTKSA değişkeni I(0)'dır.

Birim kök testinin ardından nedensellik analizi için gecikme sayısının tespiti amacıyla bilgi kriteri değerlerine bakılmış ve uygun gecikme uzunluğu 3 olarak tespit edilmiştir. Gecikme uzunluğu için bilgi kriterlerinin aldığı değerler Tablo-3'de verilmiştir.

Tablo 3. Gecikme Sayısı Tespiti İçin Bilgi Kriteri Değerleri.

Gecikme	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	274.6076	NA	2.17e-08	-6.293199	-6.179043	-6.247257
1	766.6352	926.8428	3.38e-13	-17.36361	-16.79283*	-17.13390
2	795.7716	52.17448	2.50e-13	-17.66911	-16.64171	-17.25563*
3	813.1241	29.45892*	2.44e-13*	-17.70056*	-16.21654	-17.10331
4	825.6156	20.04452	2.68e-13	-17.61897	-15.67832	-16.83795
5	832.2183	9.980844	3.39e-13	-17.40043	-15.00316	-16.43564
6	846.1181	19.71821	3.67e-13	-17.35158	-14.49769	-16.20302
7	858.6340	16.59094	4.14e-13	-17.27056	-13.96004	-15.93823
8	872.1417	16.64895	4.64e-13	-17.21260	-13.44546	-15.69650

Toda-Yamamoto (1995) nedensellik analizinde VAR modelindeki gecikme sayısı (k), maksimum entegre derecesiyle (d) genişletilerek değişkenlerin düzey değerleriyle tahmin edilmektedir. Değişkenlerin düzey değerleri kullanılarak (k+dmax) dereceden VAR modeli aşağıdaki gibi gösterilmiştir:

$$LNASSA_t = \gamma_0 + \sum_{i=1}^k \alpha_{1,i} LNASSA_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{k+d_{max}} \alpha_{2,j} LNASSA_{t-j} + \sum_{i=1}^k \beta_{1,i} LNIOSA_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{k+d_{max}} \beta_{2,j} LNIOSA_{t-j} + \sum_{i=1}^k \phi_{1,i} LNSUESA_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{k+d_{max}} \phi_{2,j} LNSUESA_{t-j} + \sum_{i=1}^k \lambda_{1,i} LNTKSA_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{k+d_{max}} \lambda_{2,j} LNTKSA_{t-j} + \varepsilon_{1t} \quad (1)$$

$$LNIOSA_t = \gamma_1 + \sum_{i=1}^k \beta_{3,i} LNIOSA_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{k+d_{max}} \beta_{4,j} LNIOSA_{t-j} + \sum_{i=1}^k \alpha_{3,i} LNASSA_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{k+d_{max}} \alpha_{4,j} LNASSA_{t-j} + \sum_{i=1}^k \phi_{3,i} LNSUESA_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{k+d_{max}} \phi_{4,j} LNSUESA_{t-j} + \sum_{i=1}^k \lambda_{3,i} LNTKSA_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{k+d_{max}} \lambda_{4,j} LNTKSA_{t-j} + \varepsilon_{2t} \quad (2)$$

$$LNSUESA_t = \gamma_2 + \sum_{i=1}^k \phi_{5,i} LNSUESA_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{k+d_{max}} \phi_{6,j} LNSUESA_{t-j} + \sum_{i=1}^k \alpha_{5,i} LNASSA_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{k+d_{max}} \alpha_{6,j} LNASSA_{t-j} + \sum_{i=1}^k \beta_{5,i} LNIOSA_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{k+d_{max}} \beta_{6,j} LNIOSA_{t-j} + \sum_{i=1}^k \lambda_{5,i} LNTKSA_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{k+d_{max}} \lambda_{6,j} LNTKSA_{t-j} + \varepsilon_{3t} \quad (3)$$

$$LNTKSA_t = \gamma_3 + \sum_{i=1}^k \lambda_{7,i} LNTKSA_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{k+d_{max}} \lambda_{8,j} LNTKSA_{t-j} + \sum_{i=1}^k \alpha_{7,i} LNASSA_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{k+d_{max}} \alpha_{8,j} LNASSA_{t-j} + \sum_{i=1}^k \beta_{7,i} LNIOSA_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{k+d_{max}} \beta_{8,j} LNIOSA_{t-j} + \sum_{i=1}^k \phi_{7,i} LNSUESA_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{k+d_{max}} \phi_{8,j} LNSUESA_{t-j} + \varepsilon_{4t} \quad (4)$$

Toda-Yamamoto nedensellik testi Denklem 1,2,3 ve 4 kullanılarak Tablo-4'te yer alan hipotezlerin MWALD testi yardımıyla sınanması ile gerçekleştirilmiştir.

Tablo 4. Toda-Yamamoto Nedensellik Testi Sonuçları.

Boş Hipotez	Ki-Kare İst. (Olasılık)	Sonuç
$H_0 : \beta_{1,1} = \beta_{1,2} = \dots = \beta_{1,k} = 0$ İşsizlik oranı açılan şirket sayısının nedeni değildir.	14,96 (0,0048)	H_0 Red
$H_0 : \phi_{1,1} = \phi_{1,2} = \dots = \phi_{1,k} = 0$ Sanayi üretim endeksi açılan şirket sayısının nedeni değildir.	31,65 (0,0000)	H_0 Red
$H_0 : \lambda_{1,1} = \lambda_{1,2} = \dots = \lambda_{1,k} = 0$ Toplam krediler açılan şirket sayısının nedeni değildir.	20,63 (0,0040)	H_0 Red
$H_0 : \alpha_{3,1} = \alpha_{3,2} = \dots = \alpha_{3,k} = 0$ Açılan şirket sayısı işsizlik oranının nedeni değildir.	3,62 (0,4580)	H_0 Kabul
$H_0 : \phi_{3,1} = \phi_{3,2} = \dots = \phi_{3,k} = 0$ Sanayi üretim endeksi işsizlik oranının nedeni değildir.	12,41 (0,0140)	H_0 Red
$H_0 : \lambda_{3,1} = \lambda_{3,2} = \dots = \lambda_{3,k} = 0$ Toplam krediler işsizlik oranının nedeni değildir.	15,56 (0,0037)	H_0 Red
$H_0 : \alpha_{5,1} = \alpha_{5,2} = \dots = \alpha_{5,k} = 0$ Açılan şirket sayısı sanayi üretim endeksinin nedeni değildir.	5,86 (0,209)	H_0 Kabul
$H_0 : \beta_{5,1} = \beta_{5,2} = \dots = \beta_{5,k} = 0$ İşsizlik oranı sanayi üretim endeksinin nedeni değildir.	22,81 (0,0000)	H_0 Red
$H_0 : \lambda_{5,1} = \lambda_{5,2} = \dots = \lambda_{5,k} = 0$ Toplam krediler sanayi üretim endeksinin nedeni değildir.	21,92 (0,0002)	H_0 Red
$H_0 : \alpha_{7,1} = \alpha_{7,2} = \dots = \alpha_{7,k} = 0$ Açılan şirket sayısı toplam kredilerin nedeni değildir.	12,17 (0,0160)	H_0 Red
$H_0 : \beta_{7,1} = \beta_{7,2} = \dots = \beta_{7,k} = 0$ İşsizlik oranı toplam kredilerin nedeni değildir.	14,23 (0,0060)	H_0 Red
$H_0 : \phi_{7,1} = \phi_{7,2} = \dots = \phi_{7,k} = 0$ Sanayi üretim endeksi toplam kredilerin nedeni değildir.	8,64 (0,070)	H_0 Kabul

Nedensellik testi sonuçlarına göre; işsizlik oranından açılan şirket sayısına, sanayi üretim endeksinden açılan şirket sayısına doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu ve açılan şirket sayısı ile toplam krediler arasında iki yönlü nedensellik olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. İşsizlik oranından açılan şirket sayısına doğru tek yönlü nedensellik bulgusu, araştırılan dönemde Türkiye için resesyona dayalı itme hipotezinin geçerli olduğunu göstermektedir.

6. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Türkiye’de 2012 yılından itibaren özellikle genç işsizlik oranlarında bir artış eğilimi olduğu gözlemlenmektedir. Artan nüfusa ve artan büyümeye paralel düzeyde istihdam alanı yaratılmaması işsizliğe alternatif bir çözüm olarak girişimcilik faaliyetlerinin önemini artırmaktadır. Schumpeter ve Kirzner’a göre bu faaliyetler artan rekabet ortamında yeni iş alanları yaratarak ve kaynakların daha etkin kullanılmasını sağlayarak ekonomik ve sosyal refahı artırmaktadır. Bu amaçla çalışmada 2010-2017 dönemi arasında Türkiye’deki girişimcilik faaliyetleriyle işsizlik arasındaki nedensellik ilişkisi sanayi üretimi ve ticari krediler de analize dâhil edilerek incelenmiştir. Toda-Yamamoto nedensellik analizi sonuçlarına göre; işsizlik oranından açılan şirket sayısına doğru tek yönlü nedensellik bulgusu, Türkiye için araştırılan dönemde resesyona dayalı itme hipotezinin geçerli olduğunu göstermektedir. Ayrıca çalışmada sanayi üretim endeksinden açılan şirket sayısına doğru tek yönlü nedensellik ve açılan şirket sayısı ile toplam krediler arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi olduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgular; işsiz kalanların yeni iş kurmalarını tetikleyen bir süreç başlatmakta olduğunu göstermekte, bu durum sanayi üretim endeksi ve toplam kredilerin girişimcilik faaliyetleriyle nedensel ilişkisine yansımaktadır. Bu bulgular kapsamında, özellikle iş kurma fikri olan genç işsizlere yönelik finansman kolaylıklarının ve gerekli eğitim desteği sağlanmasının hem istihdamı hem de büyümeyi olumlu olarak etkileyeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- APERGİS, N. ve PAYNE, J.E. (2016). "An Empirical Note on Entrepreneurship and Unemployment: Further Evidence from U.S. States", *Journal of Entrepreneurship and Public Policy*, 5(1), s.73-81.
- BAPTİSTA, R. ve PRETO, M.T. (2007). "The Dynamics of Causality Between Entrepreneurship and Unemployment. *International Journal of Technology, Policy and Management*", 7(3), s.215-224.
- BAPTİSTA, R. ve THURİK, A. R. (2007). "The Relationship Between Entrepreneurship and Unemployment: Is Portugal an Outlier ?", *Technological Forecasting & Social Change*, 74, s.75-89.
- BOSMA, N. (2013). "The Global Entrepreneurship Monitor (GEM) and Its Impact on Entrepreneurship Research", *Foundations and Trends in Entrepreneurship*, 9(2), s.143-248.
- COULTER, M. (2001). "Entrepreneurship in Action, Small Business" 2000 (New Jersey: PrenticeHall).
- DİLANCHİEV, A. (2014). "Relationship Between Entrepreneurship and Unemployment: The Case of Georgia", *Journal of Social Sciences*, 3(2), s.5-9.
- DUJOWİCH, P.J.M. (2012). "The Dynamic Relationship Between Entrepreneurship, Unemployment and Growth: Evidence from US Industries", *SBA Research Report No 394*.
- GAWEL, A. (2010). "The Relationship Between Entrepreneurship and Unemployment in the Business Cycle", *Journal of International Studies*, 3(1), s. 59-69.
- GHAVIDEL, S., FARJADİ, G. and MOHAMMADPOUR, A. (2011). "The Relationship Between Entrepreneurship and Unemployment in Developed and Developing Countries", *International Journal of The Economic Behavior*, 1, s.71-78.
- GÜNER, H. and KORKMAZ, A. (2011). "İstihdamın Arttırılmasında Girişimciliğin Önemi: Girişimcilik Destekleme Modeli Olarak İŞGEM'LER", *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 2(1), s.42-65.
- HASSAN. O. M. (2013). "Curbing the Unemployment Problem in Nigeria Through Entrepreneurial Development", *African Journal of Business Management*, 7(44), s.4429-4444.
- HEBERT, R. F. and LİNK, A. N. (1989), "In Search of the Meaning of Entrepreneurship", *Small Business Economics*, 1(1), s.39-49.
- İSLAMOĞLU, E., NAMAL, M.K. ve KÖLEOĞLU, Y. (2014). "Bir Aktif İstihdam Politikası Aracı Olarak Girişimcilik Programlarının Etkinliği: Kosgeb Yeni Girişimcilik", *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(8).
- KİRZNER, I.M. (1973). "Competition & Entrepreneurship", Chicago: University of Chicago Press.
- KUM, H. ve KARACAOĞLU, K. (2012). "Relationship Between Entrepreneurship and Unemployment in Turkey: A Dynamic Analysis", *Actual Problems of Economics*, 12(138), s.399-405.
- KÜÇÜKALTAN, D. (2009). "Genel Bir Yaklaşımla Girişimcilik". *Girişimcilik Gündemi*.
- MARIČ, M., JERAJ, M. ve PAVLİN, J. (2010). "Entrepreneurship as a Solution to the Unemployment Problem", *Škola biznisa* 2: 89-97.
- NAFFZİGER, D. (1995). "Entrepreneurship: A Person Based Theory Approach, *Advances in Entrepreneurship*", Firm Emergence and Growth, 2, JAI Press.
- OĞUZ, F. ve OĞUZ, S. (2016). "Kamuda Girişimcilik, Rekabet ve İstihdam Politikalarının Etkinliği", *Maliye Dergisi* Temmuz- Aralık, 171:34-54.
- ÖNCE, A.G., MARANGOZ, M., ve ERBOY, N. (2014). "Ekonomik Büyüme ve Kalkınmada Girişimciliğin Rolü ve Önemi", *International Conference on Eurasian Economies*.
- ÖZERKEK, Y., ve DOĞRUEL, F. (2015). "Self- Employment and Unemployment in Turkey", *Topics in Middle Eastern and North African Economies*, Vol:17.
- PAYNE, J. E. (2015) "The Role of Economic Policy Uncertainty in the US Entrepreneurship-Unemployment Nexus". *Journal of Entrepreneurship and Public Policy*, 4(3), s.352-366.
- PAYNE, J. E., & Mervar, A. (2017). "The Entrepreneurship-Unemployment Nexus in Croatia", *Journal of Entrepreneurship and Public Policy*, 6(3), s.375-384.
- ROCHA, V., C. (2012). "The Entrepreneur in Economic Theory: From an Invisible Man Toward a New Research Field", *FEP Working Papers*, 459.

- SCHUMPETER, J.A. (1950). “Capitalism, Socialism and Democracy”, (3rd ed.), New York: Harper & Brothers Publishers.
- THURİK A. R., CARREE, M. A., STEL A. V. and AUDRETSCH, D. B. (2008), “Does Self-Employment Reduce Unemployment?”, *Journal of Business Venturing*, 23(6), 673–686.
- TODA, H.Y. & YAMAMOTO, T. (1995). “Statistical Inference in Vector Autoregressions with Possibly Integrated Processes”, *Journal of Econometrics* 66, s. 225-250.
- TCMB, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Elektronik Veri Dağıtım Sistemi, <https://evds2.tcmb.gov.tr/index.php?evds/serieMarket>, 01.01.2018.
- Türkiye Girişimcilik Stratejisi Eylem Planı 2015-2018. <https://www.sanayi.gov.tr/DokumanGetHandler.ashx?dokumanId=493ac1cc-1115-4eba-aa7b-771aee977189>. 02.01.2018.
- TOBB, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (2018). Kurulan/Kapanan Şirket İstatistikleri. <https://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.php>. 02.012018.
- VERHEUL, I., VANSTEL, A., THURİK, R. and URBANO, D. (2006). “The Relationship Between Business Ownership and Unemployment in Spain: A Matter of *Quantity* or *Quality*?”, *E studi O Ss DDe Economia Aplicada*. 24(2), s.435-457.
- WENNEKERS, S and THURİK, R. (1999) “Linking Entrepreneurship and Economic Growth, Small Business Economics”, 13(1), s.27–55.